

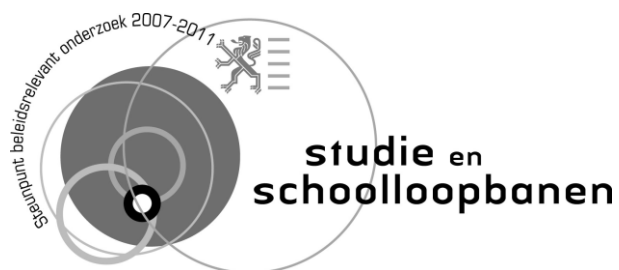

Vroege schoolverlaters in Vlaanderen Evolutie van de ongekwalificeerde uitstroom tot 2008—Samenvatting

G. Van Landeghem & J. Van Damme

Onderzoek gefinancierd door de Vlaamse Regering in het kader van het
programma 'Steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek'

Vroege schoolverlaters in Vlaanderen Evolutie van de ongekwalificeerde uitstroom tot 2008—Samenvatting

Auteurs: G. Van Landeghem & J. Van Damme

Promotoren coördinatieteam: J. Van Damme, B. De Fraine, I. Nicaise, P. Van Petegem & K. Verschueren

Onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister van Onderwijs en Vorming, in het kader van het programma 'Steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek'

2011

SSL-rapport nr. SSL/OD1/2010.37
datum oplevering eerste versie (samenvatting): 9 februari 2011
datum publicatie: 25 februari 2011

Voor meer informatie over deze publicatie:

Steunpunt SSL, onderzoeksdomein “Studie- en schoolloopbanen van leerlingen en studenten”

Auteurs: G. Van Landeghem & J. Van Damme

Adres: Dekenstraat 2, 3000 Leuven

Tel.: +32 16 32 57 58 of +32 16 32 57 47

Fax: +32 16 32 58 59

E-mail: Jan.VanDamme@ped.kuleuven.be

Website: <http://www.steunpuntloopbanen.be>

Copyright (2011)

Steunpunt SSL

p/a Parkstraat 47, 3000 Leuven

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder uitdrukkelijk te verwijzen naar de bron.

No part of this material may be made public without an explicit reference to the source.

De verantwoordelijkheid voor dit rapport berust volledig bij de auteurs en vertolkt niet noodzakelijk de officiële visie van de Vlaamse Overheid.

Samenvatting

Dit rapport brengt verslag uit over de *indicatoren van de ongekwalificeerde uitstroom uit het leerplichtonderwijs*. Het indicatorensysteem is ontwikkeld in rapport OD1/2008.13¹ van het Steunpunt SSL. De tijdreeksen zijn daarna aangevuld met de gegevens over het jaar 2007 in rapport OD1/2009.25². Daar werd ook nieuw materiaal gepresenteerd over de kwalificaties via het buitengewoon secundair onderwijs en over kwalificaties behaald door jonge vroege schoolverlaters *na* het leerplichtonderwijs. Het voorliggend rapport vult de tijdreeksen aan met de gegevens over het jaar 2008.

De volgende belangrijke soorten kwalificaties zijn verwerkt in de indicatoren: het diploma van secundair onderwijs behaald via het algemeen secundair onderwijs of via het technisch secundair onderwijs of het secundair kunstonderwijs, het studiegetuigschrift van het zesde leerjaar van het voltijds gewoon beroepsonderwijs³, het kwalificatiegetuigschrift van het deeltijds beroepsonderwijs en het getuigschrift⁴ van een succesvol afgewerkt leercontract.

Het 'kwalificatiegetuigschrift van het deeltijds beroepsonderwijs' heeft een nieuwe, ruimere betekenis gekregen. Tevoren ging het enkel over de getuigschriften die via het zogenoemde 'DBSO voor 15–18-jarigen' werden behaald. Nu worden ook de kwalificatiegetuigschriften in het 'DBSO voor 18–25-jarigen' meegeteld, althans indien ze uitgereikt zijn aan leerlingen van 22 of jonger. De reden is dat het onderscheid tussen de twee soorten DBSO is verdwenen. Het kwalificatiecriterium is dus (enigszins) verruimd, waardoor de omvang van de ongekwalificeerde uitstroom (iets) lager uitvalt dan volgens het oude criterium. Om een breuk in de tijdreeksen te vermijden, zijn de indicatoren tot en met 2007 opnieuw berekend volgens het aangepaste kwalificatiecriterium.

Sommige wegen naar een kwalificatie blijven nog buiten beeld door een gebrek aan data. Niettemin vormen de in aanmerking genomen kwalificaties samen het meest

---

¹ Van Landeghem, G., & Van Damme, J. (2008). *Evolutie van de ongekwalificeerde uitstroom. Een samenhangend indicatorensysteem gebaseerd op indicatoren per leeftijd*. Leuven: Steunpunt SSL, rapport nr. OD1/2008.13. Zie <http://www.steunpuntloopbanen.be>.

² Van Landeghem, G., Goos, M. & Van Damme, J. (2010). *Vroege schoolverlaters in Vlaanderen. Evolutie van de ongekwalificeerde uitstroom tot 2007*. Leuven: Steunpunt SSL, rapport nr. OD1/2009.25. Zie <http://www.steunpuntloopbanen.be>.

³ Sinds 2004 verwerft een aantal leerlingen dit getuigschrift via het experimenteel modulair beroeps-onderwijs.

⁴ Uitgereikt door SYNTRA, het vroegere VIZO.

complete kwalificatiecriterium dat tot nu toe is toegepast in een studie van de ongekwalificeerde uitstroom door middel van tellingsdata⁵. Bovendien bevat dit rapport een evaluatie van de invloed van de belangrijkste nog ontbrekende component, de kwalificaties via het buitengewoon secundair onderwijs.

Het verloop van de basisindicatoren van de ongekwalificeerde uitstroom is voorgesteld in Figuur 1 en Figuur 2, respectievelijk voor jongens en meisjes. Deze indicatoren per leeftijd geven een beeld van het *tempo* waarin leeftijdsgenoten ongekwalificeerd uitstromen.

Zo toont Figuur 2 bijvoorbeeld dat 5,5% van de meisjes geboren in 1988 het onderwijs zonder kwalificatie heeft verlaten op 18-jarige leeftijd (dat wil zeggen: op het einde van hun leerplicht). Een jaar later ging nog eens 3,0% van dezelfde meisjescohort (als 19-jarigen) weg zonder kwalificatie; de ongekwalificeerde uitstroom van 20-jarige meisjes bedroeg 1,1% (Figuur 2). In dezelfde figuur vindt men overeenkomstige cijfers voor oudere meisjescohorten: 6,1% (18-jarigen), 2,2% (19-jarigen) en 1,0% (20-jarigen) in de geboortecohorte van 1982; respectievelijk 5,6%, 2,3% en 0,5% voor het geboortjaar 1977. Uit deze cijfers blijkt dat het tempo van het ongekwalificeerd uitstromen verandert volgens het geboortjaar. Zo is in de geboortecohorte van 1987 de verhouding van ‘oudere’ ongekwalificeerde schoolverlaters—die nog één of twee jaar op school gebleven zijn na het einde van hun leerplicht—tot de 18-jarige ongekwalificeerde uitstroom belangrijker dan in de oudere cohorten van 1977.

De corresponderende indicatoren voor de jongens zijn te vinden in Figuur 1. Uit een blik op Figuur 1 en Figuur 2 samen blijkt onmiddellijk dat ongekwalificeerd uitstromen een veel omvangrijker probleem is bij de jongens dan bij de meisjes. Deze vaststelling geldt ook telkens als men de vergelijking maakt op een gegeven leeftijd. Enkele voorbeelden van cijfers over de omvang van de ongekwalificeerde uitstroom per leeftijd die af te lezen zijn uit Figuur 1: een ongekwalificeerde uitstroom van 8,7% op 18-jarige leeftijd, 5,4% als 19-jarigen en 2,5% als 20-jarigen voor de jongens geboren in 1988; respectievelijk 9,3% (18), 4,0% (19) en 1,2% (20) van de jongenscohorten van 1982; 8,3% (18), 4,2% (19) en 0,8% (20) voor het geboortjaar 1977.

---

⁵ De term ‘tellingsdata’ geeft weer dat de gegevens verzameld zijn door de volledige populatie te tellen: er is geen steekproef getrokken.

Een voordeel van deze basisindicatoren is dat ze de *effecten van beleidsmaatregelen* voor het verminderen van de ongekwalificeerde uitstroom sneller zichtbaar kunnen maken: bij de start van de implementatie ervan heeft een beleidsinitiatief mogelijk slechts een impact op sommige leeftijdscategorieën van bepaalde geboortejaren.

Verschillende soorten indicatoren van voortijdig schoolverlaten kunnen dan berekend worden door de basisindicatoren op de gepaste manier te *aggregeren*: indicatoren per kalenderjaar, indicatoren per geboortecohorte en indicatoren met betrekking tot een gegeven leeftijdsinterval van de populatie. De afgeleide indicatoren verschillen enkel doordat ze de ongekwalificeerde uitstroom elk bekijken vanuit een andere invalshoek; ze zijn gebaseerd op éénzelfde kwalificatiecriterium en op dezelfde ingrediënten.

Ongekwalificeerde uitstroom per kalenderjaar. In 2008 had 10,5% van de meisjes die het leerplichtonderwijs achter zich lieten—in absolute cijfers: 3662 meisjes in een uitstroom van 34742 meisjes—geen kwalificatie. Bij de jongens ligt dat cijfer een heel stuk hoger: 17,6% van de uitstroom van de jongens—6500 uit 36859—was ongekwalificeerd. Voor jongens en meisjes samen stond de indicator van de ongekwalificeerde uitstroom in het kalenderjaar 2008 (op het einde van het schooljaar 2007–2008) dus op 14,2%. Negen jaar eerder, in 1999, bedroegen de indicatorwaarden nog: 9,4% (meisjes), 14,5% (jongens) en 12,0% (samen). Tussen 1999 en 2008 (Tabel 1) was er een geleidelijke toename van de fractie zonder kwalificatie onder de schoolverlaters, zowel bij de jongens als bij de meisjes. De meest recente percentages (2008) zijn 0,2 à 0,3% lager dan de vorige cijfers (2007) en zijn ongeveer gelijk aan de indicatorwaarden voor 2006.

Tabel 1. Ongekwalificeerde uitstroom in een reeks kalenderjaren

Kalender- jaar	J	M	Samen
1999	14,5%	9,4%	12,0%
2000	15,6%	9,9%	12,8%
2001	15,3%	9,4%	12,4%
2002	15,7%	10,0%	12,9%
2003	16,6%	10,1%	13,4%
2004	16,9%	10,2%	13,6%
2005	16,7%	10,3%	13,6%
2006	17,6%	10,5%	14,1%
2007	17,9%	10,7%	14,4%
2008	17,6%	10,5%	14,2%

Kwalificatiecriterium: ASO-diploma, KSO/TSO-diploma, BSO-getuigschrift, DBSO-getuigschrift of SYNTRA-getuigschrift.

Ongekwalificeerde uitstroom per geboortecohorte. Van 32478 meisjes geboren in 1986 behaalden uiteindelijk—als we de boeken sluiten op 22-jarige leeftijd—3377 meisjes, dat wil zeggen: 10,4%, geen kwalificatie in het leerplichtonderwijs. In de cohorte van jongens van geboortjaar 1986 gaat het over 5907 jongens op een geschat geboortecijfer van 34502, dus 17,1%. De indicator van de ongekwalificeerde uitstroom voor het geboortjaar 1986 voor jongens en meisjes samen bedroeg dus 13,9%. Voor de jongens en meisjes geboren in 1977, negen jaar eerder, waren de indicatorwaarden: 8,7% (meisjes), 14,0% (jongens) en 11,4% (samen). Tussen de geboortejaren 1977 en 1986 (Tabel 2) was er een geleidelijke groei van het aandeel zonder uiteindelijke kwalificatie in de geboortecohorten, zowel bij de jongens als bij de meisjes. Bij de jongens is het meest recente percentage van geboortjaar 1986 gelijk aan het percentage voor de jongenscohort van 1984 en is het 0,4% lager dan het cijfer voor 1985. De indicatorwaarde voor de meisjescohort van geboortjaar 1986 ligt iets onder het cijfer voor 1985.

Tabel 2. Ongekwalificeerde uitstroom in een reeks geboortecohorten

Geboorte- jaar	J	M	Samen	22-jarigen in ...
1977	14,0%	8,7%	11,4%	1999
1978	13,8%	8,5%	11,2%	2000
1979	14,8%	8,9%	11,9%	2001
1980	14,5%	8,9%	11,8%	2002
1981	15,2%	9,6%	12,5%	2003
1982	15,9%	10,1%	13,1%	2004
1983	15,9%	9,6%	12,8%	2005
1984	17,1%	10,2%	13,7%	2006
1985	17,5%	10,5%	14,1%	2007
1986	17,1%	10,4%	13,9%	2008

Kwalificatiecriterium: ASO-diploma, KSO/TSO-diploma, BSO-getuigschrift, DBSO-getuigschrift of SYNTRA-getuigschrift.

Ongekwalificeerd uitgestroomde fractie in een leeftijdsinterval. Onder de naar schatting 232129 18–24-jarige meisjes in de Vlaamse Gemeenschap in 2008 hadden er 21691 het leerplichtonderwijs verlaten zonder een kwalificatie op zak, dat wil zeggen: 9,3%. Bij de jongens ging het om 37489 op een totaal van 244187 18–24-jarigen, een aandeel van 15,4%. In 2008 bedroeg de waarde van de indicator van de 18–24-jarigen zonder kwalificatie en niet meer in het leerplichtonderwijs dus, voor jongens en meisjes samen, 12,4%. De overeenkomstige cijfers voor het jaar 2001, zeven jaar eerder, waren: 8,3% (meisjes), 13,2% (jongens) en 10,8% (samen). Tussen

2001 en 2007 (Tabel 3) is deze indicator van de ongekwalificeerde uitstroom gestaag toegenomen.

Tabel 3. Ongekwalificeerde 18–24-jarigen niet meer in leerplichtonderwijs

Kalender- jaar	J	M	Samen
2001	13,2%	8,3%	10,8%
2002	13,4%	8,4%	11,0%
2003	13,8%	8,6%	11,3%
2004	14,1%	8,8%	11,5%
2005	14,4%	9,0%	11,8%
2006	14,8%	9,1%	12,0%
2007	15,1%	9,2%	12,2%
2008	15,4%	9,3%	12,4%

Kwalificatiecriterium: ASO-diploma, KSO/TSO-diploma, BSO-getuigschrift, DBSO-getuigschrift of SYNTRA-getuigschrift.

De evolutie van de ongekwalificeerde uitstroom. In het derde deel van de Vlaamse Lissabonrapportering 2008 is sprake van een “dalende trend” in de ongekwalificeerde uitstroom.^{6 7} Onze vaststellingen over het verloop van zowel de basisindicatoren per leeftijd als de afgeleide indicatoren per kalenderjaar, per geboortecohorte of in een leeftijdsinterval tonen aan dat deze uitspraak niet geldig is voor het grootste deel van het leerplichtonderwijs, namelijk het gewoon (voltijds én deeltijds) secundair onderwijs en het leercontractensysteem. Volgens het in dit rapport gehanteerde kwalificatiecriterium—dat alle relevante kwalificaties van het leerplichtonderwijs omvat, op de kwalificaties van het buitengewoon secundair onderwijs na—en volgens de administratieve gegevens over het Vlaams onderwijs is de ongekwalificeerde uitstroom de jongste jaren geleidelijk toegenomen.

Kwalificaties via het buitengewoon secundair onderwijs. Leerlingen van de ‘opleidingsvorm 3’ (OV3)⁸ van het buitengewoon secundair onderwijs (BuSO) kunnen een kwalificatiegetuigschrift behalen. Leerlingen van de ‘opleidingsvorm 4’ (OV4)⁸ kunnen de kwalificaties van het gewoon secundair onderwijs verwerven. Het zijn deze kwalificaties via de ‘opleidingsvormen 3 en 4’ die we in aanmerking nemen bij het verrekenen van de rol van het buitengewoon secundair onderwijs in de

⁶ Download (24 januari 2009) van “Deel 3: Vlaams Voortgangsrapport 2008” van <http://www.vlaanderen-in-actie.be/nlapps/docs/default.asp?id=266>. Zie p. 121.

⁷ Zie ook p. 29 in: Demeulemeester, A. (mei-december 2008). *Vlaanderen in Actie. Positioneringspaper Talent*. Vlaamse Overheid, Afdeling Communicatie.

⁸ Opleidingsvorm 3 “geeft een algemene sociale en beroepsvorming met het oog op integratie in een gewoon leef- en werkmilieu”; Opleidingsvorm 4 “geeft een voorbereiding op een studie in het hoger onderwijs en op integratie in het actieve leven” (zie bijvoorbeeld: Statistisch Jaarboek van het Vlaams onderwijs, schooljaar 2008–2009, p. 10).

gekwalificeerde en ongekwalificeerde uitstroom uit het leerplichtonderwijs. Tot nu toe zijn er te weinig cijfergegevens beschikbaar om kwalificaties van het buitengewoon secundair onderwijs volledig te integreren in het indicatorensysteem. Met de beschikbare korte tijdreeks van vijf jaren is het wel mogelijk een aanzet te geven tot die integratie. Dit geeft een eerste indruk van het effect van de opname van de kwalificaties van het buitengewoon secundair onderwijs in het kwalificatiecriterium.

Ten eerste blijkt dat er een *beduidende bijdrage* is van het BuSO aan de kwalificatiestroom. Zo wordt het aantal vroege schoolverlaters bij de jongens volgens het uitgebreide criterium (mét BuSO) geschat op 16,0% van de totale uitstroom van jongens uit het leerplichtonderwijs in 2008, 1,6% lager dan de indicatorwaarde van 17,6% zonder de kwalificaties van het BuSO. Bij de meisjes bedraagt de overeenkomstige overschatting 1,1%, waardoor de indicatorwaarde daalt van 10,5% ongekwalificeerde uitstromers (zonder BuSO) naar 9,4% (met BuSO). De bijdrage van het buitengewoon secundair onderwijs aan de kwalificatiestroom is bijna volledig toe te schrijven aan de ‘opleidingsvorm 3’; in vergelijking daarmee zijn de kwalificatie-aantallen via ‘opleidingsvorm 4’ verwaarloosbaar.

Ten tweede blijkt het pakket kwalificaties via het BuSO groter te zijn in de jongenscohorten dan in de meisjescohorten. Het bestaande criterium (zonder BuSO) overschat de ‘gender gap’ dus enigszins. Maar ook na het in rekening brengen van de kwalificaties via het buitengewoon secundair onderwijs blijft het verschil tussen het (grote) aantal vroege schoolverlaters bij de jongens en het (kleinere) aantal bij de meisjes opmerkelijk.

Ten derde zien we in de korte tijdreeks geen enkele aanwijzing van een toename van het percentage kwalificaties via het BuSO. *De berekening volgens het uitgebreide kwalificatiecriterium (mét BuSO) bevestigt dan ook dat de ongekwalificeerde uitstroom in de recente periode is toegenomen.* Zelfs door het smalle beschikbare venster van slechts vijf jaar zien we het aantal vroege schoolverlaters bij de jongens stijgen van 14,9% van de uitstroom (2004) tot 16,0% (2008); bij de meisjes is er een toename van 8,9% ongekwalificeerde uitstromers (2004) naar 9,4% (2008); voor jongens en meisjes samen komt dit neer op een stijging van 12,0% (2004) naar 12,8% (2008) voortijdige schoolverlaters in de uitstroom.

Figuur 1 en Figuur 2 tonen het effect van de uitbreiding van het kwalificatiecriterium met de kwalificaties van de opleidingsvormen 3 en 4 van het buitengewoon secundair onderwijs op de basisindicatoren van de ongekwalificeerde uitstroom. Tabel 4 laat zien hoe de indicator per kalenderjaar verandert als de kwalificaties van het BuSO meegeteld worden.

Tabel 4. Ongekwalificeerde uitstroom in een reeks kalenderjaren, mét en zonder de kwalificaties van het BuSO

Geboorte jaar	Jongens		Meisjes		J+M	
	Met BuSO	Zonder BuSO ^a	Met BuSO	Zonder BuSO ^a	Met BuSO	Zonder BuSO ^a
1999		14,5%		9,4%		12,0%
2000		15,6%		9,9%		12,8%
2001		15,3%		9,4%		12,4%
2002		15,7%		10,0%		12,9%
2003		16,6%		10,1%		13,4%
2004	14,9%	16,9%	8,9%	10,2%	12,0%	13,6%
2005	14,8%	16,7%	9,1%	10,3%	12,0%	13,6%
2006	15,8%	17,6%	9,2%	10,5%	12,6%	14,1%
2007	16,3%	17,9%	9,7%	10,7%	13,1%	14,4%
2008	16,0%	17,6%	9,4%	10,5%	12,8%	14,2%

^a Dit zijn de indicatoren van Tabel 1.

De leerlingen van OV1 en OV2 van het BuSO. De ‘opleidingsvormen 1 en 2’ van het buitengewoon secundair onderwijs leiden niet tot een diploma of getuigschrift dat beschouwd wordt als een ‘kwalificatie’. Wie het leerplichtonderwijs verlaat vanuit OV1 of OV2 van het BuSO maakt dus deel uit van de ‘ongekwalificeerde uitstroom’. De indicatoren van de ongekwalificeerde uitstroom per geboortjaar worden vergeleken met de uitstroom uit OV1 en OV2 in Tabel 5.

De tabel toont bijvoorbeeld dat van de ongekwalificeerde uitstroom van 17,1% bij de jongens geboren in 1986 een stukje van 1,1% kan verklaard worden als uitstroom vanuit OV1 of OV2 van het BuSO. Dit deel van de ongekwalificeerde uitstroom is dus klein en de meeste vroege schoolverlaters komen uit het gewoon onderwijs of uit OV3 of OV4.⁹ Deze conclusie geldt voor al de geboortejaren waarvoor we de vergelijking kunnen maken (1979 tot 1986) en zowel voor de meisjes- als voor de jongenscohorten.

⁹ Namelijk: $17,1\% - 1,1\% = 16,0\%$ van de jongenscohort van geboortjaar 1986. Ook als het kwalificatiecriterium uitgebreid wordt naar OV3 en OV4 van het BuSO, blijft de kloof tussen de indicatorwaarde en de uitstroom uit OV1+OV2 groot, namelijk $(17,1\% - 1,8\%) - 1,1\% = 14,2\%$. (Die waarde van 1,8% is, bij gebrek aan volledige gegevens, een benadering.)

Tabel 5. Het percentage 17-jarigen in BuSO OV1 of OV2^a vergeleken met het percentage vroege schoolverlaters^b, volgens geboortjaar

Geboorte jaar	Jongens		Meisjes		J+M	
	OV1+2	Ongekw.	OV1+2	Ongekw.	OV1+2	Ongekw.
1977		14,0%		8,7%		11,4%
1978		13,8%		8,5%		11,2%
1979	0,8%	14,8%	0,6%	8,9%	0,7%	11,9%
1980	0,7%	14,5%	0,7%	8,9%	0,7%	11,8%
1981	0,9%	15,2%	0,6%	9,6%	0,7%	12,5%
1982	1,0%	15,9%	0,7%	10,1%	0,8%	13,1%
1983	1,0%	15,9%	0,7%	9,6%	0,9%	12,8%
1984	1,0%	17,1%	0,8%	10,2%	0,9%	13,7%
1985	1,1%	17,5%	0,8%	10,5%	1,0%	14,1%
1986	1,1%	17,1%	0,8%	10,4%	1,0%	13,9%
1987	1,2%		0,9%		1,0%	
1988	1,3%		0,8%		1,1%	
1989	1,2%		1,0%		1,1%	
1990	1,4%		1,0%		1,2%	
1991	1,4%		0,9%		1,2%	

^a Dit percentage gebruiken we als een (goede) benadering voor de fractie van de cohorte die het leerplichtonderwijs verlaat vanuit de ‘opleidingsvormen 1 of 2’ van het buitengewoon secundair onderwijs.

^b Dit zijn de indicatoren van Tabel 2, dus volgens het kwalificatiecriterium dat geen rekening houdt met de kwalificaties via de ‘opleidingsvormen 3 en 4’ van het buitengewoon secundair onderwijs.

Een tweede vaststelling is dat *het deel van de geboortecohorte dat het leerplichtonderwijs verlaat vanuit OV1 of OV2 van het BuSO groeit*. De groei van OV1+OV2 betekent in feite dat men voor meer leerlingen lang voor het einde van hun leerplicht voorspelt dat ze geen plaats kunnen vinden in het gewoon arbeidscircuit en dat ze meer zullen hebben aan onderwijs dat voorbereidt op het functioneren in een beschermd leef- of werkmilieu. We beschikken niet over gegevens om een uitspraak te kunnen doen over de nauwkeurigheid van deze voorspellingen, die in zekere zin de groei van OV1 en OV2 veroorzaken. Het is slechts in de mate dat de mogelijkheden van sommige van deze leerlingen onderschat worden—in de zin dat ze wel een kwalificatie hadden kunnen behalen indien ze naar een andere vorm van leerplichtonderwijs waren georiënteerd—that de groei van OV1 en OV2 een verklaring vormt voor de toename van de ongekwalificeerde uitstroom.

Kwalificaties kort na voortijdig schoolverlaten. Sommige leerlingen behalen een kwalificatie via de ‘Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap voor het Voltijds Secundair Onderwijs’¹⁰ of via het ‘volwassenenonderwijs’¹¹ (tevooren:

¹⁰ Diploma’s van secundair onderwijs behaald via de Tweede Afdeling (ASO) of de Derde Afdeling (TSO/BSO/KSO) van de Examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap voor het Voltijds Secundair Onderwijs.

‘onderwijs voor sociale promotie’, ‘tweedekansonderwijs’, ...) in een leeftijdsfase waarin een beduidend aantal leeftijdsgenoten nog kwalificaties verwerft via het leerplichtonderwijs. De indicatoren van de ongekwalificeerde uitstroom uit het leerplichtonderwijs per geboortejaar (Tabel 2) kunnen bepaald worden door te volgen hoe een cohorte haar kwalificatieverzameling aanvult naarmate ze ouder wordt. Vanuit dat perspectief lijkt het zinvol om (op bepaalde leeftijden) ook de kwalificaties van een cohorte via het volwassenenonderwijs en de ‘Examencommissie’ bij te houden en het resultaat van die telling te vergelijken met het aantal vroege schoolverlaters van het geboortejaar in kwestie.

Met voorlopig slechts informatie over vijf kalenderjaren (1997, 2003, 2005, 2006, 2007), waarvan enkel de drie laatste opeenvolgen, zijn er niet genoeg gegevens voorhanden om deze vergelijking voor zelfs maar één geboortecohorte exact uit te werken. Op het moment van de berekeningen waren er (nog) geen gegevens voorhanden over het volwassenenonderwijs in 2008, zodat het in rapport OD1/2009.25 gepubliceerde materiaal nog niet uitgebreid kon worden. Volgens de beschikbare gegevens bedraagt de bijdrage van dit alternatieve kwalificatiekanaal na het leerplichtonderwijs aan de kwalificatieverzameling van de jongenscohorte van geboortejaar 1980, gesommeerd over de betrokken leeftijden (tot 22), ongeveer 0,4%. Voor het geboortejaar 1985 is de geschatte bijdrage dubbel zo groot, 0,8% van de omvang van de jongenscohorte. De overeenkomstige cijfers bij de meisjes zijn: 0,4% (geboortejaar 1980) en 0,7% (1985). Het gaat om bescheiden aantallen, maar de groei in de loop van een decennium—1997 tot 2007—is opmerkelijk. *De geleidelijke toename van de ongekwalificeerde uitstroom uit het leerplichtonderwijs ging dus gepaard met een (enigszins compenserende) groei van het aantal kwalificaties buiten het leerplichtonderwijs.*

De gekwalificeerde uitstroom. Voor het berekenen van de indicatoren van voortijdig schoolverlaten is het noodzakelijk de gekwalificeerde uitstroom in detail te volgen. Er is dan ook uitgebreide informatie voorhanden, in de vorm van grafieken en tabellen, over hoe jongens- en meisjescohorten kwalificaties van verschillende types verwerven naarmate ze ouder worden, hoe dit proces verandert volgens het geboortejaar en hoe het relatief belang van de verschillende soorten kwalificaties evolueert. Zo blijkt uit Figuur 3 en Figuur 4 bijvoorbeeld dat de systematische afname van het percentage

---

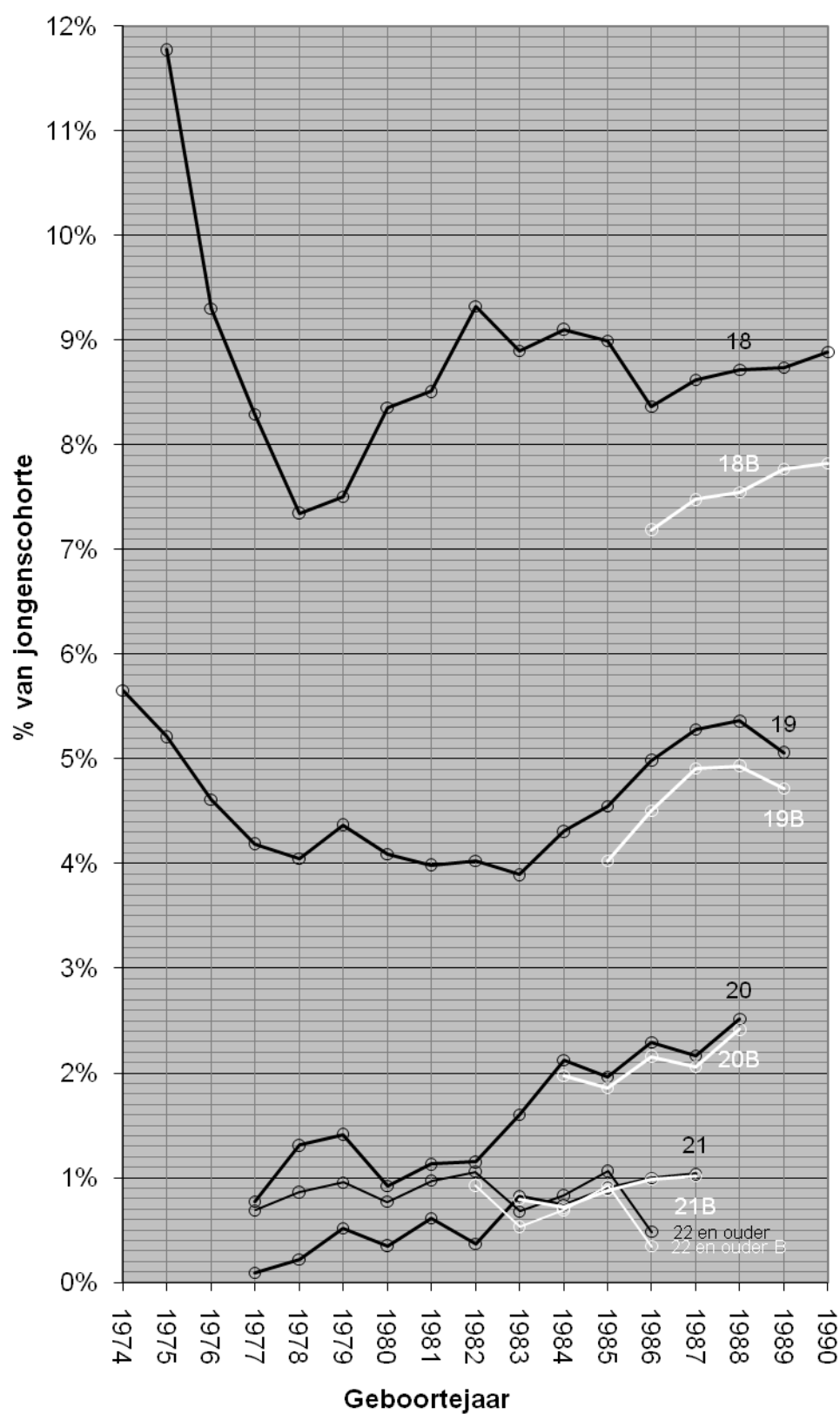
¹¹ De Centra voor Volwassenenonderwijs kunnen diploma's uitreiken sinds het schooljaar 2000–2001.

kwalificaties via het algemeen secundair onderwijs geheel toe te schrijven is aan een daling bij de jongens. De vermindering van de output van het algemeen secundair onderwijs in de jongenscohorten wordt gedeeltelijk gecompenseerd door de toename van het percentage diploma's via het technisch secundair onderwijs of het secundair kunstonderwijs.

Einde van de stijgende trend? Een positieve vaststelling in dit rapport is dat de ongekwalificeerde uitstroom in 2008 wat kleiner was dan in 2007, zowel bij de jongens als bij de meisjes. Mogelijk eindigt hier de ongunstige trend van de voorbije jaren. Er zijn echter twee redenen om nog voorzichtig te zijn met een uitspraak over een trendbreuk. Ten eerste verloopt de evolutie van de indicatoren niet zo glad dat één stap in de gunstige richting volstaat om te besluiten dat een keerpunt is bereikt. Ten tweede moet men rekening houden met het feit dat in de herfst van 2008 de gevolgen van een financieel-economische crisis duidelijk voelbaar werden. Het is denkbaar dat dit een aantal jongeren van 18 of ouder die geen kwalificatie hadden behaald in 2008, er toe heeft aangezet om in 2008–2009 in het leerplichtonderwijs te blijven—met als gevolg een wat geringere ongekwalificeerde uitstroom in 2008. Het is een open vraag wat dit dan op langere termijn betekent voor deze jongeren: is dit een kans om toch nog een kwalificatie behalen of komt het neer op een eenvoudig uitstel van het moment waarop ze het leerplichtonderwijs effectief verlaten zonder kwalificatie?

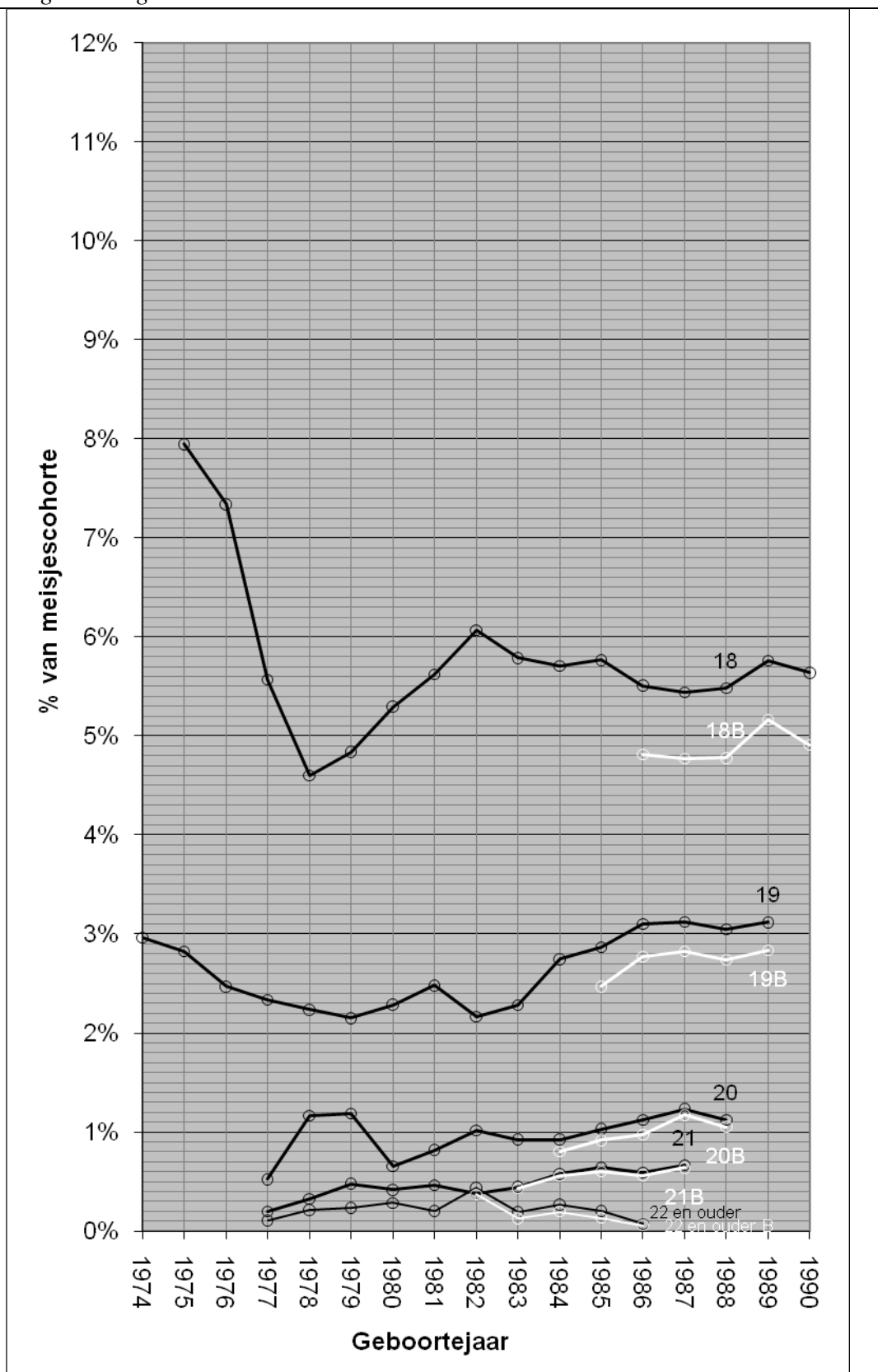
Figuur 1. Ongekwalificeerde uitstroom van jongens per leeftijd; fracties van de omvang van de geboortecohorte

De witte curven (label B) hebben betrekking op een verruimd kwalificatiecriterium, dat ook de kwalificaties via OV3 en OV4 van het BuSO meetelt.

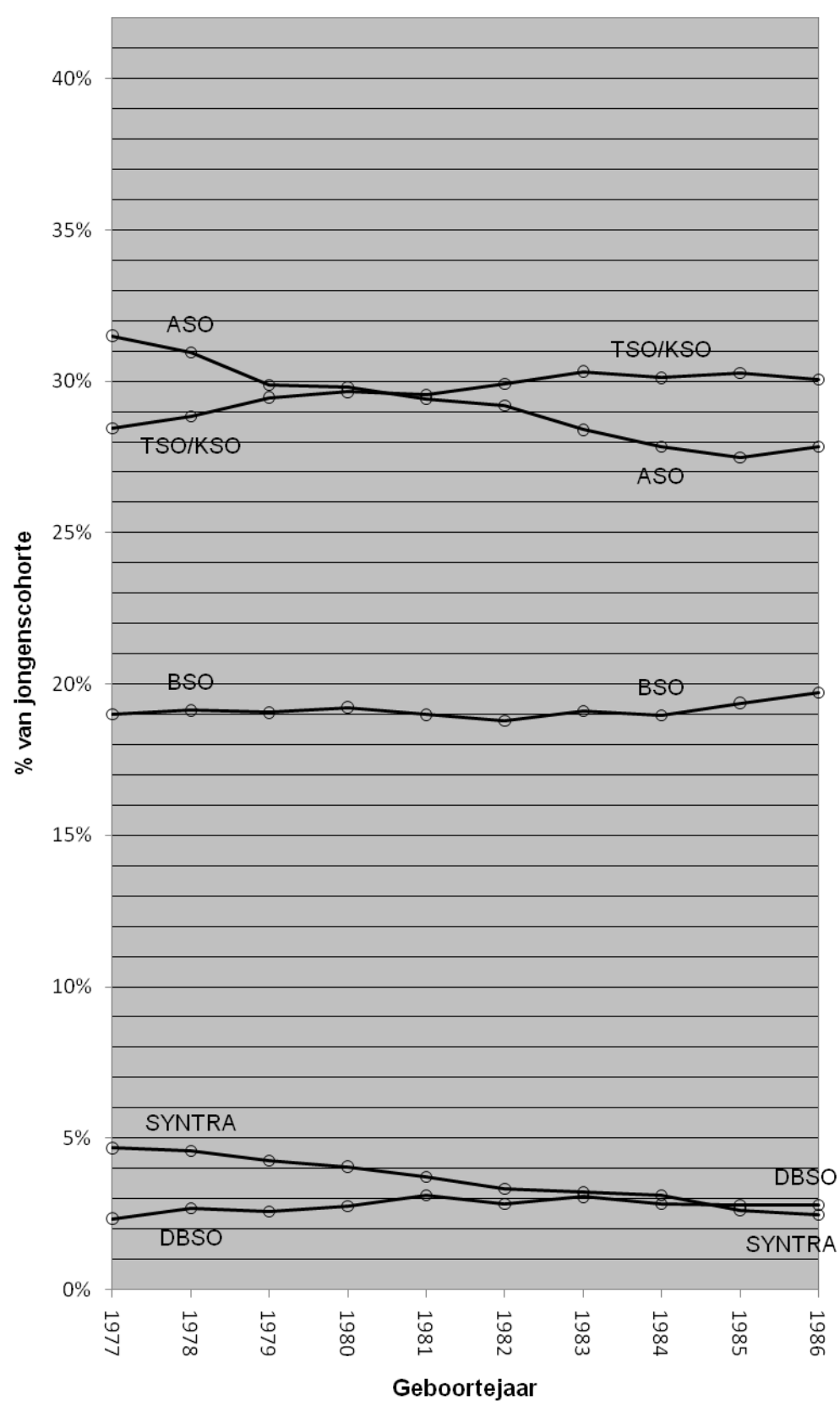

Figuur 2. Ongekwalficeerde uitstroom van meisjes per leeftijd; fracties van de omvang van de geboortecohorte

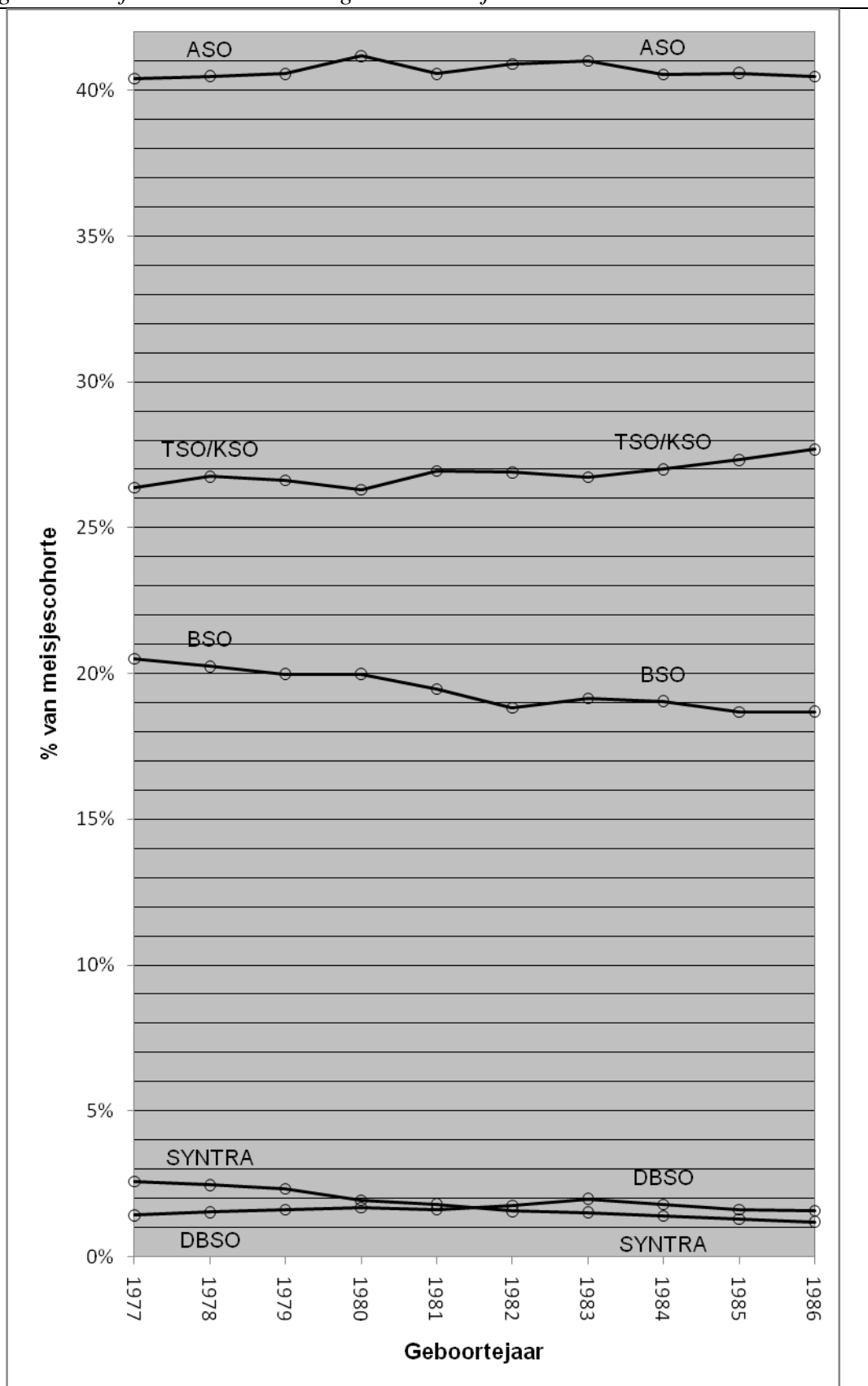
De witte curven (label B) hebben betrekking op een verruimd kwalificatiecriterium, dat ook de kwalificaties via OV3 en OV4 van het BuSO meetelt.

Figuur 3. Kwalificaties van geboortecohorten van jongens, per soort kwalificatie; uitgedrukt als fractie van de omvang van de jongenscohort

Totalen van de kwalificaties verworven op de leeftijden 16 tot en met 22.

Figuur 4. Kwalificaties van geboortecohorten van meisjes, per soort kwalificatie; uitgedrukt als fractie van de omvang van de meisjescohort

Totalen van de kwalificaties verworven op de leeftijden 16 tot en met 22.

